

Hogy ezen a magyar hangversenyen hét szerző, nyolc karvezető és kilenc gyermekkar lelkes munkája mutatta meg ország-világnak, mi az a magyar népzene? Ugyan kérem!

Sajtó, oh!

*

A filmhíradó

is gyönyörű, ami a legátusi miséről készült. Éppen az offertóriumot fotografálták, azt a pillanatot, midőn a Legátus a kelyhet a magasba emeli, — s ugyanakkor viszont a Kyrié-t éneklő a kar! Ennyi hozzá *nem* értés mégis csak sok! Ha már az énekkarról és karnagyairól egyetlen egy filmkockát sem fényképeztek, legalább ne blamálják a magyar egyházi muzsikusokat; hiszen ezek a híradók bizonyára be fogják járni a külföldet, ahol majd levonják a következtetést az offertorium alatt Kyriét éneklő magyarok liturgia-érzékéről...

Híradó, oh!!

*

A rádió

is jól válogatta össze műsorát a Kongresszus idejére. Kétségtelenül szépen és színesen közvetítette a fontosabb eseményeket, de hogy miért kellett pont a nagy napok alatt „Pünkösdi babonák”-ról előadást tartani és arról, hogy „A nyál is védi az embert”, azt nem értjük. Szép dolog lehet mind a kettő, de éppen az Eucharisztikus héten pünkösdről (?), babonáról (?) és a nyál (?) szerepéről értekezni?

Rádió, oh!

Deák Bárdos György.

Két észrevétlen hangverseny

(Az Éneklő Ifjúság köszöntője május 24-én az Iparcsarnokban. — Kodály-kórusok május 27-én a Zenefőiskolán.)

Az egyik hivatalos fogadásnak és üdvözlésnek indult. Az előkelőségek is, a közönség is annak várta. Először észre sem vették a bejárat fölötti erkélyen csipogó gyerekhadat. Csak akkor kapták fel a fejüket, amikor a bíboros legátus bevonulására megszólalt a Tu es Petrus. De ez még csak a szokásos ünnepélykulisszának számított. Szívből jövő hivatalos szövegek következtek, hivatalos nagyságok nem éppen zenei előadásában. Azután csengő olasz mondatok muzsikáltak, és mindenki várta a köteles befejező zeneszámot.

Akkor megindult a muzsika. Először egy-egy kis patak innen-onnan, azután neki-bátorodva ömlött, mint a zuhatag.

A közönség tökéletes látvány volt. Először tiszteletteljes tartózkodással várták, mit lehessen csinálni erre a hirtelen támadásra. Félénk taps. Az ének tovább zugott.

ELMÉLKEDÉS

a XXXIV. Nemzetközi Eucharisztikus Kongresszus Zenei Rendjéről.

A kongresszus a muzsikusoknak hosszú-hosszú előkészületet és fáradságos munkát jelentett és a Zenei Rend mutatja, hogy a rövid, de eseményekben gazdag hetet sikerült értékes zenei tartalommal megtölteni. A szentmiséken és hangversenyeken, ünnepélyes fogadtatások és üdvözlések alkalmával, gyűlések és körmenetek alatt az egyházi zeneirodalom nemzeteket, stílusokat, egyéneket és tömegeket átfogó és eggyé kapcsoló alkotásai hangzottak el.

Ennek az írásnak a célja nem a bírálat, hanem a lehetőleg tárgyilagos megállapítás: mit adott a kongresszus zenében, vagyis a kongresszus zenei mérlege.

Beszélnék a számok!

A Zenei Rendben szereplő művek statisztikai kimutatásánál nehézségek merültek fel; ennek okát főleg a részletes adatok hiányában kell keresni. Minden zeneszám egy egységet jelent; kivételt képeznek az állandó és változó miserészek, melyek tételenként számíthatnak. Nem mindig lehetett a műsorból megállapítani az előadott művek számát; pld.: „gregorián korálisok”. Koudela Géza: Eucharisztikus himnuszát és a Christum vincit Krisztus Király-köszöntőt

a népénekek sorába vettem. A népénekes alkalmak (szentmise, körmenet) 1—1 egységnek számítanak. Ugy gondolom, a fentiek figyelembevételével sikerül hű képet adni a kongresszus zenéjéről.

A zeneművek három csoportba sorozhatók: egyházi zene, világi kórusművek (hangszeres kísérettel is), hangszeres művek.

Az előadott 131 zenemű így oszlik meg:

Egyházi zene: 105 (80 százalék).

Világi kórusművek: 13 (10 százalék).

Hangszeres művek: 13 (10 százalék).

Megosztás stílusok szerint:

Gregorián ének: 22, 18 különböző tétel, legtöbbször természetesen az Oltárszentséget dicsőítő Tantum ergo-t énekeltek. — **Reneszánsz a capella stílus:** 19 (14) a különböző művek számát a továbbiak során zárójelben közöljük), többször került előadásra Casciolini: Sacris sollemniis (3-szor), Palestrina: Sacerdotes Domini, Ingegneri: Una hora, Victoria: Non sum dignus (2-szer), Lassus, Anerio, Menegali és Vecchi neveit találjuk még a műsorban. —

Bécsi klasszicizmus (XVIII—XIX. sz.): 5 egyházi mű (köztük Mozart: Litaniae (Budapesten először) és Beethoven: 3 tétel a Missa Sollemnisből) és 1 zenekari nyitány (Beethoven: Ist-

A hivatalból aggódók ráncolt homlokkal vártak, sőt fenyegetően néztek fel a karzatra, ahol a gyerekek mindig mosolygósabban fújták és semmi abbahagyási szándékot nem árultak el. A Lengyel Lászlónál valaki a pódiumon nem bírta tovább és kiment.*) A közönség viszont kezdett megbarátkozni a friss zuhannyal, mosolygott, mindig többet forgolódott hátrafelé. Mikor aztán az áradás elérte a pódiumot és a legátus keze tapsnak indult, felszabadultan élvezték a magyar melódiát, idegenek és magyarok egyformán. Mindegy volt, melyiket énekeltek: ájtatos templomi éneket, friss köszöntő nótát, vagy tréfás kis népdalt; mindenki érezte, hogy ez az első igazi bemutatkozása annak a népnek, amely ezt a kongresszust rendezti.

A végén csak meglepődöttség és boldogság ragyogott mindenünnen. Jó is volt az így, hogy a közönség nem hiányolt semmit. A karmesterek és énekesek bizony sok mindent másképp szerettek volna.

A gyermekhangok felét elnyelte a közvetlen fölöttük lévő vászonmennyezet. Be is rekedtek szegények a nagy igyekezetbe. A közönség benyomása is sokkal jobb lett volna, ha látja is az énekeseket. Elvégre nem voltak azok olyan csunyak, hogy ne bírták volna el a pódiumot. Így aztán nagy nyakforgatás következett, amíg egy pár ember rá nem jött, hogy hátrafelé is lehet ülni.

Az énekesekben még komolyabb és nehezebb kérdések ötlöttek fel. Miért nem lehetett nekik azokat a szép Tantum ergokat, a Pünkösdőlt, az Ujesztendőt köszöntőt, az Angyalok és pásztorokat, meg ki tudja mennyit még énekelni, amikért máskor anynyira tapsolták és dicsérték őket. Miért nem szólalhattak meg a kongresszusra ezek a kifejezetten vallásos, komoly kórusok?

Feleletet nem kaptak ezekre a kérdésekre. De hogy ezek másokban is felötlöttek és valamilyen megoldást követeltek, mutatták azok a plakátok, amelyek a Zeneakadémiára invitálták a közönséget, Kodály-kórusokat hallgatni.

Olyan igazán kongresszusra való hangverseny volt. Áhitat, komolyság, finom, túlvilági szépség, lelkesedés, erő: mind, mind megvolt ottan.

Csak egy hiba volt: az a sok áhitatos, örvendő, lelkesedő ember mind olyan ismerősek tűnt fel a régebbi Kodály-hangversenyekről. Alig lehetett ott látni külföldit, vagy vidéki magyart.

Most itt ágaskodik ennek a két hangversenynek legfontosabb kérdése: Frankfurt után elég volt csak ennyire meghangsúlyozni az új magyar egyházi zenét? A katolikum teljes értékelése mellett nem kellett volna-e a világgal jobban megéreztetni azt a különleges zamatot, amit az ezerestlen magyar kereszténység jelent?

Ha még egyszer alkalmunk lesz ennyire a világ elé állni, mikor kell nekikezdeni a hangversenyek rendezésének?

R. B.

*) Egy monoklis úr volt, aki magából kikelve rohant fel hozzánk az énekes karzatra: „Mit gondolnak az urak, mi van itt? Hangverseny? Folyton zene és zene? Azonnal abbahagyni!” Nem tudta, hogy csakugyan hangverseny volt!

ván király). — **Romantika:** egyházi z.: 12 (11), világi k. m.: 4 (3) (ezek között Liszt: Krisztus oratóriuma — sajnos csak részleteiben — mint a vallásos zene képviselője), hangszeres m.: 2 (Liszt: Les preludes és Wagner: Parsifal nyitány). — **Mai magyar szerzők:** egyházi z.: 22 (17), világi: 8, hangszeres m.: 8 (2) (Koudela és Sugár harsonajelei). — **Népelek:** egyházi: 23 alkalommal (Pápai és euch. himnusz, Christus vincit, misék, körmenetek, szentségimádás).

A hiányos adatok miatt nem lehetett hova sorozni a következő műveket: „Énekeljétek az Urnak” vegyeskari mise a május 25-i görög szertartású szentmisén. Ki lehet a szerzője; 27-én a keleti szertartású főpapi misén Logothetis Duceoudray; Aranyaszájú szent János vegyeskari misét adta elő az énekkar. Vajjon a Zenei Rend hány olvasója tudja, hogy mikor élt ez a különös nevű zeneszerző! — Továbbá ki a szerzője a római Szent Péter Bazilikában Üszent-sege miséje alatt hallható harsonajeleeknek?

A megoszlás százalékban:

I. Egyházi zene:

gregorián ének: 20.9 százalék,
rezenzánsz a capella stílus: 18 százalék,
bécsi klasszicizmus: 4.7 százalék,
romantika: 11.4 százalék,

mai magyar szerzők: 20.9 százalék,
egyéb: 1.8 százalék.

II. Világi kórusművek:

romantika: 30.8 százalék,
mai magyar szerzők: x) 61.5 százalék,
x) Javarészt népdalfeldolgozásokkal.
népdal: 7.7 százalék.

III. Hangszeres zene:

bécsi klasszicizmus: 7.7 százalék,
romantika: 15.4 százalék,
mai magyar szerzők: 61.5 százalék,
egyéb: 15.4 százalék.

IV. Az összes zeneszámok (131) megoszlása:

gregorián ének: 16.8 százalék,
rezenzánsz karének: 14.5 százalék,
bécsi klasszicizmus: 4.6 százalék,
romantika: 13.8 százalék,
mai magyar szerzők: 29 százalék,
népelek: 18.3 százalék,
egyéb: 3 százalék.

A zeneszámok 53.4 százaléka liturgikus ke-retek között (szentmise, körmenet) hangzott el, 20.6 százaléka hangversenyen, 26 százaléka pedig egyéb alkalommal (fogadtatás, üdvözlés, gyűlés, stb.).

Mit mondanak a számok?

Az I. adatokból kiténik, hogy az egyházi zene két legfontosabb stílusa, az ósátyáktól örö-

Hangos film és egyházi zene

A magyar hangosfilmgyártás szédületes tempóban, csodálatos könnyedséggel léte át gyermekkorát és — egy-két sajnálatos kivételtől eltekintve — a *technikai* fejlődésnek oly fokára jutott, amilyent viszonyaink mellett az arra illetékesek remélni is alig mertek. A *filmtechnika* tökéletessége mellett ma már egyre több figyelmet fordítanak a *filmsz-tétikai* követelményekre is és így fokozottabb gonddal készítik el a filmek zenei részét is. Különösen a közelmultban gyártott magyar kulturfilmek muzsikájára figyeltünk fel, ahol a filmezésben már is kitűnő sikerekkel büszkélkedő fiatal *Farkas Ferenc* alkotásai érdemelték nagy elismerést.

Nem ilyen örvendetes azonban a fejlődés az egyházi vonatkozású, vagy különösen a templomi jelenetek kísérő zenéjénél. Nem szólva arról, hogy templomi jelenetknél legtöbbször Gounod: Ave Maria-ját halljuk, (pl. a „Szívek csalogánya” és a „San Francisco” filmnél), vagy az adott jelenethez egyáltalán nem illő egyházi népéneket, (pl. a „Tavaszi zápor” című filmnél és a hirdók körmenetei jeleneteinél), a legtöbb esetben a profán zenének sekélyes, szentimentális és a végtelékig ellassított produktumait használják fel kísérő zenéül.

Ilyen körülmények között érthető, hogy a napokban az egyik legelőkelőbb fővárosi mozgószínházunk délelőtti bemutatóján a katolikus társadalom színe-javából álló meghívott közönség csodálkozva figyelt föl, amikor a Szent István-film bevezető fanfárai hangzottak fel a hangszórón keresztül. Az egyes jelenetek során ez a csodálkozás egyre nőtt, végül teljes elismeréssel dicsérték a film zeneszerzőjét: *Péter Józsefet*.

Péter filmzenéje jó stílusérzékkel egyesíti magában az ősi gregorián elemeket a hamisítatlan, magyar népi zenével. Nemcsak e két forrás melódiakészletének felhasználása, hanem Péternek ezekből táplálkozó zeneszerzői vénája is a film eszmei tartalmának oly hű revelációja, amely eddig még csak kevés filmszerzőnek sikerült. Önmaga alkotott korális melódiái megtévesztően gregoriánszerűek, zenekari aláfestései szinte beszélnek programszerűségükben: így lesz a Szent István-film kísérőzenéje ízig-vérig korszerű.

Kár, hogy a *hangfelvétel* technikai kivitele nem áll egyvonalban a film zenéjével. A hangfelvétel hiányosságai következtében a hangszóró sokszor torzul szólaltatja meg a hangszerelést és így lesz — sajnos, nem egy helyen — az egyébként kitűnő filmzene erőtlén és veszít meggyőző erejéből.

költ gregorián ének és az ahhoz közel álló klasszikus polifónia kellő arányban van képviselve. A romantikus művek aránylag nagy százalékszámát is indokoltnak találjuk, mert valamennyi Liszt mű: a hanyatló egyházi zene első magasbalendülései, a mai magyar muzsika gregoriánból táplálkozó előfutárai.

Külföldi vendégeink hallhatták ősi és újabb népénekeinket, melyek a tömegek ajkán felcsendülve — azt hiszem — örök elményt jelentettek énekesnek és hallgatónak egyaránt. Megérintette lelküket egyházi zenénk friss levegője, de nem lehetett részük zenéletünk apostolának hatalmas, mélységesen vallásos alkotásában és a mai egyházi zenének gyöngyszemében: Kodály Zoltánnak mindössze csak egy műve szerepelt az egyházi műsorban (Stabat Mater).x)

A II. sz. adatok a világi kórusművek megosztásáról nyújtanak áttekintő képet. Előadásra került: Liszt Krisztus oratoriuma és ünnepi dala (2-szer), továbbá magyar szerzők népdalfeldolgozásai és egyéb kórusművei (kiemelkedik Kodály: Lengyel László, Huszt és Jézus és a kufárok).

x) Ezt a szegyenletes tényt csak — a hivatalos zenei rendbe föl nem vett — külön Kodály-hangverseny ellensúlyozta.

A hangszeres zenében (III.) a harsonajeleknek van csak jelentősebb szerepük (ünnepléses hangjakkal a szentmisék, gyűlések stb. kezdetét jelezték). Minden más zenekari mű főlégesnek tűnik a kongresszus zenei keretében.

És az orgona?

„Az egyháznak sajátos, az ósoktól átvett hangszere, az orgona, melyet csodálatos nagyszerűsége és fensége miatt méltónak talált arra, hogy egybekapcsolja a liturgikus szertartásokkal” (Apostoli constitutio) — úgy látszik, hallgatott a kongresszus alatt. A Zenei Rend mindössze kétszer említi meg: orgonál X. Y., azaz . . . kísér. (Május 23-án Diszhangverseny volt a Sz. István Bazilikában. Ez a műsor még a kísérő nevét is titokban tartja). Tehát a nagy zenei megmozdulás alkalmával egyetlen egy orgonamű sem hangzott el!?

Mérleg.

Összefoglalásul: A kongresszus Zenei Rendjét a következők jellemzik:

1. Az összes stílusokat felölelő egyházi zene.
2. A magyar zenénét kellőképp ismertető világi kórusművek.
3. Néhány főléleges zenekari szám.
4. Az orgonamuzsika hiánya.

Papp Géza.